

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Waarom als hogeschool Ad-opleidingen aanbieden... Tien argumenten daarvoor op een rijtje

Inleiding

In nummer 60 hebben we een handreiking gedaan aan hogescholen en hun partners in het onderwijsveld om daarin leerlijnen vorm te geven, met het verstrekken van een lijst met argumenten om a.s. studenten een Ad-opleiding te laten kiezen. Maar dan moet er wel iets te kiezen zijn. Er moet voldoende aanbod zijn voor degenen die interesse hebben in een Ad. Daarom hebben we zitten brainstormen over argumenten die mogelijk hogescholen over de streep kunnen trekken - om Ad's in bepaalde sectoren te gaan aanbieden dan wel het aanbod ervan uit te breiden.

Natuurlijk gelden deze argumenten niet altijd en niet in elke context. Elke hogeschool heeft een eigen strategie en wil daarmee een eigen markt bedienen, met specifieke doelgroepen. Maar toch, het is helemaal niet verkeerd om op niet al te lange termijn met elkaar – besluit zelf over wie je daarvoor bijeen wilt hebben – te bespreken wie over tien jaar het hbo bevolken. Is de Ad dan net zo gewoon als de Bachelor nu en trek je daarmee groepen aan die het normaal vinden om een hbo-diploma op 5 of 6 te halen? Succes met die sessie(s).

Argumenten

Hier wat ingrediënten voor de discussies op een rijtje gezet, met argumenten als om instelling voor (meer) Ad's te gaan kiezen – in een min of meer willekeurige volgorde.

1. *De kwaliteitsbekostiging gaat per 2021 in, voor een deel van de publieke gelden*

Volgend jaar moeten de hogescholen op een zestal thema's hun beleid loslaten en aangeven wat de speerpunten worden voor elk van de thema's. Ze mogen een bepaald thema ook gewoon links laten liggen, maar dan moet die keuze wel heel goed worden onderbouwd. In 2021 wordt de balans opgemaakt als het gaat om de wijze hoe de plannen zijn opgepikt en vervolgens zijn vertaald naar concrete maatregelen. Daarbij kunnen ook de effecten in ogenschouw worden genomen, maar het gaat in formele zin om de aanpak en implementatie ervan. Als dat allemaal goed gaat, wordt er gelden uitgekeerd uit de pot die is ontstaan voor het gaan maken van kwaliteitsslagen, als een van de redenen waarom studenten nu moeten lenen voor hun studie.

Een van de thema's gaat over differentiatie en het inspelen op de doelgroepen. Als er Ad-opleidingen zijn naast de bacheloropleidingen waar veel uitval is of als allerlei groepen zoals de mbo'ers al in het eerste jaar gaan switchen, is het aanbieden van die Ad's eigenlijk onvermijdelijk. Omgekeerd: is het zo dat als je als CvB de Ad's links en rechts laat liggen en de effecten van het aanbod ervan in 2021 bij andere hogescholen duidelijk aanwezig zijn, kun je weleens worden geconfronteerd van buitenaf met lastige vragen.

2. *Het is van belang om de Ad-boot niet te missen*

Veel van de structurele ontwikkelingen binnen het onderwijssysteem komen eigenlijk pas op gang als de overheid op basis van allerlei politieke en strategische afwegingen het groene licht geeft. Hogescholen hebben dan eigenlijk geen keuze als het gaat om het daarbij aan te haken en op basis daarvan veranderingen door te voeren.

De Ad-opleiding is echter 'van onderop' het hbo binnengekomen. De overheid c.s. heeft die ontwikkeling opgepikt, ook eerst moeizaam, niet wetend wat de gevolgen zouden kunnen zijn (en die zijn overigens op het nationaal niveau nog steeds niet volledig onderkend...). Hogescholen die de kans zagen hiermee tot een welkome differentiatie in het aanbod te komen, kregen de gelegenheid om een beleid op te zetten.

De overheid heeft nu de Ad als zelfstandige opleiding in de wet opgenomen. Maar het is niet zo dat een hogeschool de Ad verplicht moet aanbieden. Voor de Bachelor geldt dit wel, als 'hart' van het systeem. Daarnaast is het zo dat ondanks de loskoppeling tussen Ad en B de overheid de overige kaders en regelingen niet op een gelijkwaardige manier voor deze opleidingen binnen het systeem uitgelijnd heeft.

Diverse hogescholen hebben stelselmatig bij monde van hun CvB's gemeld een 'echte' hogeschool (University of Applied Sciences) te willen blijven zijn, en geen volwaardig palet aan Ad's te willen gaan inbouwen. Met het succes van de Ad in allerlei regio's komt men tot inkeer, maar in veel situaties zijn ze te laat. Zo is de CDHO bijzonder alert op een overaanbod aan Ad's en op een te sterke overlap in regio's. Dus, het idee hebben dat ergens na 2020 ook nog serieus kan worden nagedacht over het positioneren van de Ad-opleidingen, zou wel eens een bijzondere en kostbare vergissing kunnen blijken te zijn.

3. Werkgevers raken gewend aan de niveaus 4, 5 en 6 – met gevolgen voor de vraag naar gediplomeerden

Het hbo moet zich langzamerhand gaan realiseren dat met de invoering van de Ad een verschuiving plaatsvindt in de vraag naar gediplomeerden. Er waren natuurlijk altijd al functies en beroepen op niveau 5 - ook voor de start met de Ad in 2006. De werkgevers hadden voor het invullen van die plekken min of meer de volgende twee opties ter beschikking:

- Iemand aannemen met mbo-4 en vervolgens met specifieke certificaten en trainingen gaan opscholen – eigenlijk uitgaande van een traject naar 4+.
- Iemand aannemen met een hbo-Bachelor en deze op die plek zetten, daarmee aangevende dat het gaat om een functie voor iemand met 6-.

Uit onderzoek in 2005 voor de Ad bleek dat de eerste persoon uitermate goed is te zien als doelgroep voor de Ad, met een 'upgrading', en dat de tweede persoon zich ongemakkelijk gaat voelen en zich daarnaar gedraagt, met een 'downgrading'. Het zal duidelijk zijn dat dit voor een bedrijf kan leiden tot het maken van specifieke keuzes: wie aan te nemen en wie de kans te geven om door te groeien. Een opwaartse beweging in een loopbaan is altijd beter te ondersteunen dan wat gebeurt als iemand zich voelt ondergewaardeerd – mede vanwege de verwachting dat een Bachelor meteen veel deuren zal openen, met alle 'waarderingen' die daarbij horen.

Werkgevers die mensen nodig hebben op allerlei niveaus en ook binnen het bedrijf een beleid hebben voor het vormgeven van loopbanen, zullen met de Ad in de aanbieding (en dus steeds meer) kiezen voor het aannemen van een mbo'er op 4 die kan doorgroeien naar 5 via certificaten en eventueel een Ad, en idem voor een Ad'er die korte opleidingen kan gaan doen op niveau 6 van het NLQF, mogelijk uitmondend in een formele Bachelor.

Het interessante is natuurlijk dat er meer maatwerk is voor werkgevers om vacatures in te vullen. De Bachelor zal op termijn gewoon in een werkomgeving terecht komen waar de competenties op niveau 6 volledig tot hun recht kunnen komen. Maar de doorgroei naar niveau 7 zit 'm dan vooral in post-bachelor-trajecten, en minder in het behalen van een professionele Master.

Kortom, de werkgevers zullen vanaf nu verwachten van hogescholen dat ze het complete palet in de aanbieding hebben, ook was het maar dat het kostenplaatje meespeelt...

4. RAC wordt een merknaam

Nadat in 2011 in Rotterdam het eerste Regionale Associate College, de Rotterdam Academy, van start ging en in recordtempo is uitgegroeid tot de blikvanger van de Hogeschool Rotterdam, hebben andere hogescholen al dan niet aarzelend gekeken naar hun eigen mogelijkheden. Dat betekent dat er een bundeling van de aangeboden Ad-opleidingen plaatsvindt, onder een eigen manage-

ment (rechtstreeks onder het CvB) en vaak in een eigen gebouw. Die laatste optie maakt het mogelijk dichter op de (regionale) huid van het mbo te kruipen en net als de ROC's meer verspreid over het land de doelgroepen te bedienen.

De noodzaak om meer aandacht te schenken aan de beroepskolom en de doorstroom mbo-hbo, in de dynamiek om meer mensen in bepaalde sectoren op een hoger niveau te hebben, zal inhouden dat er meer RAC's komen. Ook zullen zij zich nationaal gaan bundelen, op basis van hun eigen kaders, waar relevant voor hun regelingen. Daarmee zullen de RAC's zich gaan gedragen als 'Nederlandse Community Colleges' en aldus hun eigen koers gaan varen.

5. Duale vormgevingen worden belangrijk en vragen om korte programma's

Onder de groeiende druk van de behoefte aan mensen op allerlei (hogere) niveaus wordt nu voor diverse sectoren bezien of duale vormgevingen mogelijk zijn (een trend die in het buitenland al veel langer zichtbaar is). Een combinatie van werken en leren is dan een optie. Maar ook de jongeren zelf willen best af van het moeten lenen voor de studie, zeker de mbo'ers (en hun ouders). Dan is wel een formele aanstelling bij een bedrijf noodzakelijk, en dat lijkt voor hogescholen nu juist een bottleneck te zijn, om die volgens de regels vast te leggen in een tripartite overeenkomst. Deeltijd kan ook wel, maar dan dient de vormgeving eigenlijk gelijk te zijn aan dual.

Zeker voor een bacheloropleiding is de uitdaging voor het hebben van een duaal traject vaak te groot, los van sectoren waarin het studeren op de werkplek al traditie is en ook kan worden ingevuld vanwege de werkzaamheden die vooral in een team gebeuren (leren van elkaar) en die tijdens de vier jaren studie kunnen worden gedaan in een wisselende leeromgeving.

Met de Ad is het meer overzichtelijk aan het worden. Twee jaar is te overzien, met een diploma dat al snel aan de studiehORIZON verschijnt. Ook kan daarmee de druk op het bedrijf worden verlicht, om alles in dienst te moeten stellen van de werknemer als student.

Omdat bovendien de dynamiek op de arbeidsmarkt zich sneller moet vertalen in de hbo-opleidingen, zal in de komende vijf jaren de duale vorm zonder meer in opkomst zijn voor de Ad.

6. Doorstroom van mbo naar het hbo gaat lopen via de Ad-opleiding

Het is onvermijdelijk dat mbo'ers die naar het hbo willen gaan en ook vaak al wat ouder zijn, voor de Ad gaan kiezen als deze bestaat voor hun sector en in de regio wordt aangeboden.

Er zijn allerlei redenen daarvoor (zie PamflAd 60). Maar de belangrijkste zijn toch wel, vanuit het perspectief van de student, de korte duur en het praktische karakter van de Ad's die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Daarnaast beginnen veel mbo'ers, belangrijk voor de instroom, aan het hbo in de wetenschap dat ze al een beroepsdiploma hebben, maar dat het toch wel handig is een volgende stap te zetten, direct na mbo-4. De motivatie is dan duidelijk sterker dan bij het gaan doen van een Bachelor (al heeft die natuurlijk ook nog steeds veel status, en vier jaren student zijn, is ook aantrekkelijk).

De verhalen over de wijze waarop de Ad nu steeds meer in de markt wordt gezet, vooral binnen de RAC's, gaan wel heel erg snel rond. Dat is een bekend verschijnsel als het gaat om het maken van keuzes – en dat moeten bepaalde hogescholen zich zeker aantrekken.

7. Koppelen van Ad's aan een specifiek aanbod in de private sector via het NLQF

Het is steeds duidelijker te merken dat werkenden en ook jongeren die na het mbo aan de slag gaan, veel scholing volgen, al dan niet sterk relevant voor de baan – om bij te blijven of om in de race te zijn voor een functie elders of op een hoger niveau. Met de verdere formele implementatie van het Nederlandse Raamwerk voor Kwalificaties, het NLQF, in aantocht (planning is 2019) zal het niet meer mogelijk zijn om als niet-hogeschool 'wettelijke' begrippen als 'hbo-niveau' en 'hbo-certificaten' ongestraft te gebruiken.

Dat wil zeggen dat het koppelen van private en non-formele opleidingen aan het NLQF om daarmee een nummer opgeplakt te krijgen, veel belangrijker gaat worden. Dan kan men het wel een opleiding op NLQF-5 noemen, maar geen Associate degree. Het interessante is wel wat gebeurt als een hogeschool (of een RAC) of zelf dit soort opleidingen in de private setting gaat verzorgen of afspraken met de private aanbieders maakt over de overgang met een dergelijke NLQF-5-opleiding

naar een Ad-opleiding met een relatief kort aanvullend programma. En misschien kan het ook wel gaan om de overgang naar een hbo-Bachelor en vergt het resterend programma ook wel ergens tussen de 2 en 3 jaar studie.

Maar het zal zeker leiden tot meer activiteit als de hogeschool met het private aanbod verwante Ad's verzorgt. Plus dat onderdelen van een Ad privaat als certificaten kunnen worden aangeboden (maar ze mogen dan geen hbo-eenheden heten... maar in de pr kan wel worden gezegd dat het hebben ervan kan leiden tot vrijstellingen voor de Ad...).

8. De verdere invoering van de Ad leidt tot minder uitval in de Bachelor

Het is eigenlijk een heel triviale reden. Als een hogeschool weet dat instromende studenten uitvallen in de Bachelor, maar ze hebben wel de juiste competenties, talenten en motivatie voor een Ad (praktische instelling mag je ook zeggen), is het erg handig om deze personen de Ad te laten doen. Ze kunnen altijd nog daarna doorgaan voor de Bachelor, maar dan zijn de eerste 120 punten 'in the pocket' en is de kans groter om niet te struikelen in de volgende twee jaren.

Overigens zal de overheid (de NVAO) straks twee cijfers moeten hanteren voor het rendement in een bacheloropleiding nl. degenen die meteen de vierjarige route gaan doen versus de anderen die de variant via de Ad prefereren (en dan nog even splitsen in de directe resp. indirecte doorstroom naar het resterende programma om de Bachelor te halen).

9. De verdere invoering van de Ad leidt tot minder langstudeerders

Een tweede triviale reden. Want als je bij de vooropleidingen de a.s. studenten die een grote kans op uitval en vertraging hebben eruit weet te filteren en toch naar het hbo willen gaan, kun je hun de Ad-route aanbieden. Het resultaat is dat er uiteindelijk veel meer mensen de Bachelor gaan halen in vier jaren. Dat wil zeggen dat het aantal studenten dat zonder bekostiging rondloopt in de hogeschool in een 5^e, 6^e of zelf een jaar met een hoger nummer, drastisch gaat afnemen.

Deze latere-jaars betalen alleen maar collegegeld. De kosten zullen – als het om hele volksstammen gaat – die inkomsten overstijgen. Daarmee zullen er minder studenten in het totale hbo rondlopen, maar de kosten zullen ook sterk afnemen.

10. Verdelen van de markt voor Ad's in een regio - en dan over en weer de resterende programma's voor de Bachelor aanbieden, in alle varianten (mogelijk ook door private instellingen)

De invoering van de Ad als zelfstandige opleiding, met in de ogen van steeds meer CvB's een eigen status hebbende, biedt een hogeschool keuzes te maken in het aanbieden van opleidingen waarin men 'sterk' is. Men kan meer gaan focussen op wat er wordt gevraagd wordt in de regionale arbeidsmarkt om zich daarmee te onderscheiden van andere hogescholen.

Een daaruit voortvloeiende optie is dat bepaalde hogescholen de kans krijgen om in het gebied resp. de sectoren die ze als zodanig delen, afspraken te maken over wie wat met de Ad doet. Verdeel de sectoren voor het aanbod aan Ad-opleidingen, zit elkaar niet in de weg en bouw daarmee een sterke relatie op met de vooropleidingen en het werkveld. Vanuit die hoeken zal men ook blij zijn met minder aanspreekpunten in het hbo, voor een meer efficiënte aanpak.

Vervolgens kan hetzelfde worden gedaan voor de resterende programma's om de Bachelor te behalen. Bezitters van een Ad-diploma kunnen daarvoor maatwerk verwachten als één van de betrokken hogescholen voor hun sector speciale programma's aanbiedt. Die vormen als zodanig binnen de bacheloropleiding specifieke afstudeerrichtingen. Vaak is het ook goed om daarvoor een vorm te kiezen die past bij duaal, dus werkend leren.

Op die wijze kan er goed worden omgesprongen met de energie, het geld en de menskracht (ook de experts uit het werkveld), leidend tot kwalitatief hoogwaardige programma's. Natuurlijk vraagt dit nogal wat van de betreffende hogescholen om op die wijze met elkaar om te gaan, en te komen tot werkbare afspraken. Het lijkt in ieder geval de moeite waarde hiertoe een poging te wagen.

En het is dus een zeer legitiem argument om als hogeschool met de Ad's verder aan de weg te timmeren, om daarmee aan de sterke kanten van het eigen hbo-aanbod een extra push te geven.